

Stockholm 2021-12-22

Diarienummer: S2021/05920

Vår referens: annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare: s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över SOU 2021:69 En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 49 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Det finns stora behov av att åtgärda de allvarliga brister som under lång tid funnits inom sjuk- och aktivitetsersättningen. Våra medlemsförbund har vittnat om en alltmer restriktiv tillämpning från Försäkringskassan, vilken också bekräftats i den enkät vi gjorde hösten 2019.¹ I stället för stöd har försäkringen tvingat människor till försämrad ekonomi, ohälsa och utanförskap. Unga med omfattande och livslånga funktionsnedsättningar har blivit en ny målgrupp på socialkontoren efter avslag från Försäkringskassan.²

¹ Läs mer i Funktionsrätt Sveriges idéskrift "En socialförsäkring utan trygghet - är det så det ska vara?" s. 6-8, <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2021/03/En-socialforsakring-utan-trygghet-sidor.pdf>

² <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/unga-med-funktionsnedsattningar-hamnar-hos-socialen>

I SOU 2009:89 lyftes att Sverige troligen har det snävast definierade varaktighetskriteriet i hela OECD, vilket lett till att det är mycket svårt att beviljas sjukersättning. De höga kraven på sjukersättning har lett till att långa sjukfall med sjukpenning successivt ökat och orimligt många avslag.

Att vi har och under lång tid haft en sjukförsäkring som inte fungerar har slagit hårt mot personer med funktionsnedsättning och kroniska sjukdomar. I stället för trygghet och viktig rehabilitering, har människor tvingats till försämrad ekonomi, ohälsa och utanförskap.

Vi välkomnar därför att bristerna i dagens sjukförsäkring äntligen har börjat uppmärksammas. Vi välkomnar också flera av utredningens förslag som vi menar är avgörande steg i rätt riktning.

8 Rätten till sjukersättning – överväganden och förslag

8.1 Ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp

Utredningens förslag: *Vid prövning av rätten till sjukersättning ska bedömningen av den försäkrades arbetsförmåga göras mot samma arbetsmarknadsbegrepp som används vid prövning av rätt till sjukpenning. Det innebär att prövning av arbetsförmågan ska göras mot förvärsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller mot annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Det är en välkommen förbättring från idag då en persons arbetsförmåga kan prövas mot ett fiktivt arbete – ett arbete som inte finns. Det är bra att arbetsmarknadsbegreppet blir samma som används för att pröva rätten till sjukpenning. Det är också bra att det framgår att ett "annat lämpligt arbete" – det vill säga arbeten som sällan förekommer, skyddade anställningar inom Samhall eller offentligt skyddade anställningar, eller arbeten med lönebidrag, ska vara tillgängligt för den försäkrade. Vi utgår från att sådant lämpligt arbete ska vara tillgängligt på riktigt för individen och alltså inte ska kunna handla om ett erbjudande som kan bli aktuellt någon gång i framtiden. Det är också bra att det förutsätter en dialog mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen så att personer inte hamnar mellan stolar.

8.2 Förtydliganden av varaktighetskravet

Utredningens förslag: *Ett nytt varaktighetsbegrepp ska införas: överskådlig tid som ersätter begreppet stadigvarande. Vid bedömningen av om arbetsförmågan är nedsatt under överskådlig tid ska inte beaktas tid bortom den tidpunkt då sjukersättning som längst kan betalas ut. Vidare ska förtydligas att varaktighetsbedömningen och bedömningen av rehabiliteringsmöjligheter utgör olika kriterier där bedömningen ska ske i två separata steg.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att begreppet överskådlig tid ersätter begreppet stadigvarande. Dagens begrepp "stadigvarande" orsakar idag stora problem eftersom Försäkringskassan kan kräva att livslång nedsättning ska visas, vilket har lett till att få beviljas sjukersättning.

8.3 Justeringar och förtydliganden av kravet på uttömda rehabiliteringsmöjligheter

Utredningens förslag: *För rätt till sjukersättning får det inte finnas några rehabiliteringsåtgärder som kan förväntas medföra att den försäkrade återfår arbetsförmågan. Även åtgärder som kan antas medföra att en försäkrad får arbetsförmåga ska beaktas för försäkrade som aldrig har haft någon arbetsförmåga. Vid denna bedömning ska vidare endast beaktas sådana rehabiliteringsåtgärder som innebär att den försäkrade bedöms få eller återfå arbetsförmåga före den tidpunkt då sjukersättning inte längre kan betalas ut.*

Avseende beviskravet för bedömningen av om det finns återstående rehabiliteringsmöjligheter som kan ge eller återge den försäkrade arbetsförmåga är det för att sjukersättning ska kunna beviljas tillräckligt att det kan antas att det inte finns sådana rehabiliteringsmöjligheter.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag att det ska vara tillräckligt att det kan antas att det inte finns rehabiliteringsmöjligheter som kan återge arbetsförmågan. Vi är också positiva till att Försäkringskassan, om myndigheten inte delar bedömningen, ska visa vilka rehabiliteringsmöjligheter som inte är uttömda och vad de består i, för att en ansökan ska kunna avslås. Utredningen betonar att det viktigt att det är fråga om rehabiliteringsåtgärder där det finns stöd för att dessa kan medföra en högre arbetsförmåga (se s. 483). Detta förslag tillsammans med ovanstående tror vi kommer att öka rättssäkerheten för den enskilde.

8.4 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Utredningens förslag: *Arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning utbetald till sig, en ålder som i framtiden kommer att motsvara riktåldern för pension, ska bedömas i förhållande till förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, som den försäkrade har erfarenhet av eller till annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.*

Vid bedömningen av om det finns återstående rehabiliteringsmöjligheter ska det bortses från sådana insatser som syftar till att den försäkrade ska kunna arbeta i ett förvärvsarbete, i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknadenarbete, som han eller hon inte har tidigare erfarenhet av.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Det inte är rimligt, varken utifrån ett individuellt eller samhällsekonomiskt perspektiv, att kräva att personer med kort tid kvar till pension ska omskola sig till ett annat yrke. För personer med funktionsnedsättning kan dessutom själva omskolningen vara ett oöverstigligt hinder.

8.5 Ett författningsreglerat beviskrav för prövning av rätt till sjukersättning och aktivitetsersättning

Utredningens förslag: *Ett kodifierat beviskrav ska införas för prövningen av rätten till sjukersättning. Rätt till sjukersättning ska anses föreligga om det är sannolikt att arbetsförmågan är nedsatt på sådant sätt som föreskrivs.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget om kodifierat beviskrav. Det är viktigt att beviskraven är tydliga och begripliga, även för den försäkrade.

8.6 Bedömningar med avseende på att motverka stora variationer i tillämpningen

Utredningens bedömning: *För att öka stabilitet i tillämpningen över tid bör regeringen ha en uthållighet i styrningen av Försäkringskassan och sjukförsäkringen. Det är även relevant att beakta att styrningen inte bör påverka hur myndigheten använder det bedömningsutrymme som finns i försäkringen. Försäkringskassan bör sträva efter att utforma den interna styrningen på ett sätt så att denna faktor inte medför kraftiga svängningar i tillämpningen av försäkringen.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens bedömning. De kraftiga variationerna i beviljandet av olika stödformer liksom de

senaste årens höga avslagsnivåer har lett till en förtroendekris inom sjukförsäkringen och satt människors trygghet, ekonomi och hälsa på spel.

8.7 Samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Utredningens bedömning: Några ändringar i regelverkets utformning i syfte att undanröja hinder för ett välfungerande samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen behövs inte.

Funktionsrätt Sverige vill betona att ökad samverkan mellan myndigheterna behövs och det är mycket angeläget att en fungerande samverkan kommer till stånd så att ingen individ faller mellan stolarna.

12 Rätten till aktivitetsersättning – överväganden och förslag

12.1 Ett förändrat arbetsförmågebegrepp

Utredningens förslag: Vid prövningen av rätten till aktivitetsersättning ska bedömningen av den försäkrades arbetsförmåga göras mot samma arbetsmarknadsbegrepp som används vid prövning av rätten till sjukpenning. Det innebär att prövning av arbetsförmågan ska göras mot föroärsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller mot annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget, se vidare om motsvarande förslag i sjukersättningen 8.1.

12.2 Varaktighetskrav och rehabiliteringsmöjligheter

Utredningens bedömning: Varaktighetskravet i aktivitetsersättningen bör även fortsättningsvis vara att nedsättningen av arbetsförmågan ska antas bestå under minst ett år.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

12.3 Ett kodifierat beviskrav vid prövning av rätt till aktivitetsersättning

Utredningens förslag: Ett kodifierat beviskrav ska införas för prövningen av rätten till aktivitetsersättning. Rätt till aktivitetsersättning ska anses föreligga om det är sannolikt att arbetsförmågan är nedsatt på sådant sätt som föreskrivs.

Utredningens bedömning: För bedömningen av varaktighetskravet bör nuvarande beviskrav kvarstå. För rätt till aktivitetsersättning krävs att nedsättningen kan antas bestå under minst ett år.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

16 Arbete, studier och uppdrag med mera – överväganden och förslag

16.2.1 Flexiblare möjligheter till arbete med vilande sjukersättning

Utredningens förslag: Vilandeförklaring av sjukersättning ska kunna ske flexibelt baserat på arbetade timmar. Den minsta period som ersättningen ska kunna förklaras vilande är en timme per kalendermånad.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

16.2.2 Partiellt vilande sjukersättning vid studier

Utredningens förslag: Det ska vara möjligt att ha sjukersättningen partiellt vilandeförklarad under tid med studier. Vid studier ska sjukersättningen förklaras vilande i en omfattning som motsvarar studiernas omfattning, dock med vilande ersättning på någon av nivåerna hel, tre fjärdedelar, halv eller en fjärdedel.

Funktionsrätt Sverige välkomnar detta förslag. Dagens regler som inte tillåter partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning uppställer onödiga hinder för personer som uppstår dessa ersättningar att studera.

16.2.3 Åtaganden av ideell karaktär under tid med sjukersättning

Utredningens förslag: Deltagande i sysslor av ideell karaktär ska inte medföra omprövning av rätten till sjukersättning om det inte innebär att den försäkrade uppvisar arbetsförmåga i förvärsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den

försäkrade. För äldre försäkrade ska endast beaktas sådana normalt förekommande arbeten som den försäkrade har erfarenhet av.

En försäkrad ska dock alltid, utöver möjligheten enligt första stycket, ha rätt att ägna sig åt sysslor i form av ideellt arbete eller andra åtaganden av ideell karaktär, så länge omfattningen av detta sammantaget understiger tio timmar i veckan och förutsatt att sysslorna inte ger inkomst. I dessa fall ska någon bedömning av uppvisad arbetsförmåga inte göras av Försäkringskassan.

Funktionsrätt Sverige är kritisk till förslaget. Vi menar att angivelsen om tio timmar leder till ett bakvänt resonemang. Vi har redan ett regelverk som reglerar ersättningens omfattning som bygger på en bedömning av en persons arbetsförmåga där trösklarna är 25, 50, 75 och 100 procent. Vi ser en stor risk med att det problem som ska lösas i stället tillåts fortsätta.

Det är stor skillnad mellan att utöva sysslor av ideell karaktär och ett vanligt arbete.³ I ett ideellt engagemang kan man själv avgöra omfattningen och styra det i förhållande till sina egna begränsningar eller svårigheter. Ideellt engagemang, såsom exempelvis föreningsarbete, bör betraktas som rehabiliterande aktiviteter eller fritidsaktiviteter som varje människa har rätt att utöva. Föreningsarbete kan göra att man kommer in i ett socialt sammanhang och känner sig delaktig, vilket är extra viktigt för personer som saknar arbete/sysselsättning. Att bli del i ett sammanhang och känna att man kan bidra skapar i sig hälsa, välmående och framtidstro. Det kan också ge andra värdefulla erfarenheter som för människor närmare arbetsmarknaden.

Utredningen föreslår en skyddsregel som innebär att en försäkrad, utan att behöva vara rädd att bli omprövad av Försäkringskassan, ska ha rätt att ägna sig åt sysslor i form av ideellt arbete eller andra åtaganden av ideell karaktär i en sammantagen omfattning som understiger tio timmar i veckan och förutsatt att sysslorna inte ger inkomst. Sysselsättning som överstiger tio timmar per vecka ska anmälas till Försäkringskassan och en bedömning av arbetsförmåga kan göras.⁴

³ Läs mer om skillnaderna, https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2020/09/Svar-pa-fragor_Funktionsratt-Sverige-200917-1.pdf

⁴ På s. 839 står: " Den som ägnar sig åt sysslor i en omfattning om tio timmar eller mer i veckan får dock finna sig i att han eller hon ska anmäla detta till Försäkringskassan samt att det då kan göras en bedömning av om arbetsförmåga föreligger."

Vi menar att en sammanlagd tid om 10 timmar per vecka är alldeles för lite och att skyddsregeln är otillräcklig.

Vad ska en person som inte har ett arbete att gå till få tillåtelse att göra hela dagarna, och under helgen. Vi menar att det inte är rimligt att inskränka en persons aktiviteter som inte ger någon inkomst på föreslaget sätt. Att kunna engagera sig i ideellt arbete, politiska uppdrag och i fritidsaktiviteter måste dessutom ses som en demokratisk rättighet. Är det rimligt att den begränsas i omfattning för vissa?

Vi ifrågasätter också dess förenlighet med Sveriges åtagande enligt Funktionsrättskonventionen som ger personer med funktionsnedsättning rätt att vara delaktig i samhället på lika villkor som andra.

Av exempelvis artikel 29 framgår att:

"Konventionsstaterna ska garantera personer med funktionsnedsättning politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta dem på lika villkor som andra och förpliktiga sig att: a) säkerställa att personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra ..."

Även konventionens allmänna princip i artikel 3 aktualiseras som innebär ett fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället.

Det måste också vara möjligt för personer med sjuk- och aktivitetsersättning att kunna ta emot exempelvis sammanträdesarvoden för ideella uppdrag utan att den redan låga ersättningen för sjukförsäkringen minskas.

Funktionsrätt Sverige är inte intresserad av att personer som har arbetsförmåga och som skulle kunna arbeta inte får chansen till ett avlönat arbete. Vi vänder oss däremot mot den kontroll som riskerar att bli följden av ett alltför stramt regelverk, vilket är ökad ohälsa, sämre livskvalitet och rehabiliteringsmöjligheter. Fritidsaktiviteter och engagemang inom ideella organisationer kan vara viktiga steg på väg tillbaka och därmed de facto rehabiliterande. Det ökar också känslan av sammanhang, självkänsla och värde.

16.3 Huvudgrupp 3, försäkrade som har beviljats aktivitetsersättning

16.3.1 Flexiblare möjligheter att arbeta med vilande aktivitetsersättning

Utredningens förslag: *Vilandeförklaring av aktivitetsersättning ska kunna ske flexibelt baserat på arbetade timmar. Den minsta period som ersättningen ska kunna förklaras vilande är en timme per kalendermånad.*

Funktionsrätt Sverige är positiva till utredningens förslag att det ska bli mer flexibelt att kunna vilandeförklara aktivitetsersättningen så att även kortare arbetsinsatser kan tillåtas. Det är också bra att endast ansökan behöver göras innan arbetet påbörjas och att beslut inte behöver avvaktas.

16.3.2 Partiellt vilande aktivitetsersättning och förlängd provotid vid studier

Utredningens förslag: *Det ska vara möjligt att ha aktivitetsersättningen partiellt vilandeförklarad under tid med studier. Vid studier ska aktivitetsersättningen förklaras vilande i en omfattning som motsvarar den omfattning i vilken studierna bedrivs, dock med vilande ersättning på någon av nivåerna hel, tre fjärdedelar, halv eller en fjärdedel. Provotiden för studier ska förlängas från 6 till 12 månader.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker och välkomnar detta förslag. Dagens regler som inte tillåter partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning uppställer onödiga hinder för personer som uppstår dessa ersättningar att studera.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker och är positivt till att provotiden för studier förlängs från 6 till 12 månader. Vi hade dock önskat att samma möjlighet att pröva på att studera med bibehållen ersättning också hade föreslagits för personer som uppstår sjukersättning. Vi tror att det skulle bidra till att fler försäkrade skulle pröva sin studieförmåga. Föreslagna möjlighet till vilande ersättning på deltid för studier ger även försäkrade med sjukersättning ökade möjligheter att pröva sin förmåga till studier i en takt som passar den enskilde, men det är ett stort steg för många och ett betydligt större risktagande att vilandeförklara delar av sin sjukersättning och ta studielån för den resterande delen med stor osäkerhet/risk för att kunna betala tillbaka på grund av den osäkra arbetsmarknaden eller på grund av att studierna kanske misslyckas. Dessutom betraktas en 30-åring idag fortfarande som ung både i livet och på arbetsmarknaden, och kan behöva prova på samma sätt som en person med aktivitetsersättning.

Som samhälle skulle vi tjäna på att ha en mer generös hållning till att personer inom aktivitets- och sjukersättningen i större utsträckning får möjlighet att pröva på arbete och studera med bibehållen ersättning. Det stimulerar till att våga ta steget, begränsningar ger motsatt effekt. Alla måste ges en rimlig chans att kunna studera, oavsett om det handlar om högre studier, studier på folkhögskola eller annan vuxenutbildning. Ingen ska lämnas i sticket. Samhällsförlusterna blir därav alltför stora.

16.3.3 Åtaganden av ideell karaktär under tid med aktivitetsersättning

Utredningens förslag: *Deltagande i sysslor av ideell karaktär ska inte medföra omprövning av rätten till aktivitetsersättning om det inte innebär att den försäkrade regelbundet och under en längre tid, uppvisar arbetsförmåga i förvärsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.*

En försäkrad ska dock alltid, utöver möjligheten enligt första stycket, ha rätt att ägna sig åt sysslor i form av ideellt arbete eller andra åtaganden av ideell karaktär, så länge omfattningen sammantaget understiger tio timmar i veckan och förutsatt att sysslorna inte ger inkomst. I dessa fall ska någon bedömning av uppvisad arbetsförmåga inte göras av Försäkringskassan.

Se svar under 16.2.3.

16.3.4 Ökat fokus på rätten till insatser till personer med aktivitetsersättning – nytt arbetsmarknadspolitiskt program

Utredningens förslag: *Ett nytt arbetsmarknadspolitiskt ramprogram ska inrättas för försäkrade som beviljats aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga och som har behov av sådana insatser som syftar till att den försäkrade ska få eller återfå arbetsförmåga under tiden med ersättning.*

Klarläggande om den försäkrade kan delta i samt anvisning till ramprogrammet ska ske i samråd mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Klarläggande av om den försäkrade kan delta i programmet ska ske snarast och senast 60 dagar efter att beslutet om rätt till aktivitetsersättning har fattats. I de fall en försäkrad inte bedöms vara redo att delta i ramprogrammet vid den första utredningen, kan det i stället bli aktuellt att påbörja deltagande i programmet längre fram. Nya bedömningar om

möjlighet till deltagande i programmet ska göras fortlöpande under tiden den försäkrade får ersättning.

Om det är uppenbart att den försäkrade inte kan delta i programmet behöver Försäkringskassan inte initiera ett klarläggande med Arbetsförmedlingen om möjligheterna för deltagande i programmet.

Befintligt regelverk i socialförsäkringsbalken vad gäller krav på den enskilde att delta i rehabilitering ska även gälla för deltagande i ramprogrammet för unga med aktivitetsersättning. Det innebär bl.a. att den försäkrade är skyldig att efter bästa förmåga aktivt medverka i programmet. Om en försäkrad vägrar delta och inte har giltig anledning till detta kan hans eller hennes aktivitetsersättning minskas eller dra in.

Utredningens bedömning: *Ramprogrammet bör innefatta insatser som avser arbetsförberedande insatser och arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser som är anpassade till den försäkrades behov.*

Funktionsrätt tillstyrker utredningens förslag och bedömning. Vi är positiva till att ett ramprogram för unga med aktivitetsersättning tas fram. Idag är det ett stort problem att aktivitetsersättningen blir en ersättning utan aktivitet, såsom också Riksrevisionen⁵ konstaterat. Av bedömningen framgår att "Ramprogrammet ska innefatta arbetsförberedande insatser och arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser som är anpassade till individens behov och förutsättningar." Vi vill betona vikten av att insatserna anpassas till individens behov och förutsättningar. Här vill vi särskilt lyfta att på riktigt lyssna in individens behov och inte tvinga in någon i ett program som, utifrån individens förutsättningar, riskerar att stjälpa mer än hjälpa.

Det är också viktigt att kompetens finns för att kunna upptäcka om personen just då kan behöva ett annat typ av stöd för att öka mående och förutsättningarna för att närma sig arbetsliv eller studier, exempelvis stöd från vården (till exempel diagnos och behandling) och/eller stöd från socialtjänsten (till exempel boendestöd eller annan insats). Fungerar det inte på hemmaplan riskerar försöken att närma sig arbetsmarknaden att fallera, det är därför viktigt att se till att individen tillgodoses det stöd som behövs i privatlivet. Att få till en fungerande privat situation kan behöva vara första steget i närmandet mot arbetsmarknaden.

⁵ Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet? (RiR 2015:7), <https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2015/aktivitetse-rsattning---en-ersattning-utan-aktivitet.html>

Individen kan också behöva ett annat stöd, exempelvis stöd för att läsa upp betyg mm via vuxenutbildningen, folkhögskola mm. Vi vill trycka på att all form av utbildning/fortbildning kan vara en väg mot arbetsförmåga och bör uppmuntras.

Vi vill också betona vikten av att Försäkringskassan inte gör alltför restriktiva bedömningar när det gäller den försäkrades "skyldighet att efter bästa förmåga aktivt medverka i programmet". För många behövs det upparbetas en förtroendefull relation där den unge känner tillit till de som ska hjälpa liksom att kraven trappas upp successivt i överenskommelse med den unge för att ett närmande mot arbetsmarknaden ska bli framgångsrikt.⁶

Med anledning av de nedskärningar som genomförts hos Arbetsförmedlingen och de svårigheter som arbetssökande med funktionsnedsättning har att få adekvat stöd från Arbetsförmedlingen är det viktigt att myndigheten tillförs resurser för att klara av detta viktiga uppdrag.⁷ Det är också viktigt att samverka mellan AF och FK är med individens bästa i centrum.

16.3.5 Uppdrag att sammanställa statistik om aktiviteter under tid med aktivitetsersättning

Utredningens bedömning: *Försäkringskassan bör ges i uppdrag att utveckla statistik över vilka aktiviteter enligt 33 kap. 21–23 §§ SFB försäkrade deltar i. Studier bör genomföras om vilka aktiviteter som har störst gynnsam inverkan på de försäkrades fysiska och psykiska prestationsförmåga.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Det är mycket viktigt och angeläget att studier tas fram som visar vilka aktiviteter som fungerar. I sammanhanget vill vi påminna om det gemensamma regeringsuppdrag som Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen genomförde 2014–2016 som handlade om att effektutvärdera arbetslivsinriktade insatser för unga med aktivitetsersättning.⁸

⁶ Ta gärna del av Effektutvärderingen av insatser för unga med aktivitetsersättning som tagits fram av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/d37af317-9573-4e13-8621->

⁷ De brister som vi ser hos AF kan läsas mer om i vårt remissvar över Ds 2021:27, <https://funktionsratt.se/nyhet-vi-ar-mycket-oroliga-over-utvecklingen-av-arbetsformedlingen/>

⁸ Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning, Socialförsäkringsrapport 2017:

<https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/d37af317-9573-4e13-8621->

16.4.1 Förutsättningar för arbetstidens förläggning vid partiell sjuk- och aktivitetsersättning

Utredningens förslag: *En försäkrad som har nedsatt arbetsförmåga och är beviljad partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning ska kunna förlägga sin arbetstid flexibelt, dvs. på annat sätt utan lika stor reducering av arbetstiden varje dag, utan att denna förläggning medför att ersättningen ska omprövas. En sådan förläggning av arbetstiden ska kunna göras så länge denna inte medför en risk för försämring av den försäkrades sjukdom eller arbetsförmåga och med utgångspunkt i de individuella förhållandena.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Vi ser mycket positivt på möjlighet att förlägga den kvarvarande arbetstiden flexibelt, dvs. på annat sätt utan lika stor reducering av arbetstiden varje dag utan att denna förläggning medför att ersättningen ska omprövas. Att inte behöva förlägga arbetstiden jämnt under veckans alla dagar kan vara en förutsättning för att kunna klara av att arbeta. Till exempel kan många med funktionsnedsättning behöva en dag för återhämtning mitt i veckan.

16.4.2 Informationsinsatser om möjligheterna till arbete, studier etc. under tid med ersättning

Utredningens bedömning: *Försäkringskassan bör få i uppdrag att ge riktad information till målgrupperna om möjligheterna till arbete, studier etc.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

22 Förmåner vid rehabilitering – utredningens överväganden och förslag

22.1.1 Steglös ersättning för inkomstförlust

Utredningens förslag: *Rehabiliteringspenning ska beviljas steglöst för inkomstförlust motsvarande den tidsåtgång som rehabiliteringsåtgärden tar*

[8e0cd025b629/effektutvardering-av-insatser-for-unga-med-aktivitetsersattning-socialforsakringsrapport-2017-5.pdf?MOD=AJPERES&CVID=](https://www.sve.se/8e0cd025b629/effektutvardering-av-insatser-for-unga-med-aktivitetsersattning-socialforsakringsrapport-2017-5.pdf?MOD=AJPERES&CVID=)

i anspråk. För att rehabiliteringspenning ska kunna beviljas krävs att en försäkrad har nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel. För insatser som överstiger 25 procent ska ersättningen vara steglös, motsvarande tidsåtgången för rehabiliteringsinsatsen. I det fall en försäkrad utöver deltagandet i en arbetslivsinriktad rehabiliteringsåtgärd har nedsatt arbetsförmåga och uppfyller kriterierna för att beviljas sjukpenning ska han eller hon beviljas rehabiliteringspenning i stället för sjukpenning för denna del. Ersättningen i form av rehabiliteringspenning ska i så fall motsvara den totala omfattningen av den försäkrades nedsatta arbetsförmåga. Detsamma ska gälla för en försäkrad som får rehabiliteringspenning i särskilda fall. Han eller hon ska få rehabiliteringspenning i särskilda fall i stället för sjukpenning i särskilda fall om nedsättning av arbetsförmågan utöver deltagandet i rehabiliteringen uppkommer. För dessa försäkrade ska vissa bestämmelser om sjukpenning och beräkning av sjukpenning tillämpas. En försäkrad ska inte kunna få rehabiliteringspenning tillsammans med någon annan förmån i (som också ersätter inkomstförlust) i en sammantagen högre omfattning än hundra procent.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget om steglös ersättning för inkomstförlust.

22.1.2 Rehabiliteringsersättningens koppling till rehabiliteringskedjan

Utredningens förslag: *För tid som den försäkrade genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering och är beviljad rehabiliteringspenning ska arbetsförmågan inte bedömas mot de fasta tidsgränserna i rehabiliteringskedjan. Arbetsförmågan ska bedömas utifrån den tidpunkt i rehabiliteringskedjan som var tillämplig vid den tidpunkt då rehabiliteringspenning först beviljades för den aktuella rehabiliteringsåtgärden. För en försäkrad som har rehabiliteringspenning ska även prövning av nedsatt arbetsförmåga till följd av sjukdom utöver deltagandet i rehabiliteringen och göras enligt den bestämmelse som var tillämplig den tidpunkt då rehabiliteringspenning först beviljades för den aktuella rehabiliteringsåtgärden. Vid prövning av rätt till sjukpenning efter en avslutad period med rehabiliteringspenning ska en försäkrads arbetsförmåga bedömas mot det arbetsmarknadsbegrepp som gäller den vid den tidpunkten aktuella dagen i rehabiliteringskedjan.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget om att vid rehabiliteringspenning ska arbetsförmågan inte bedömas mot de fasta tidsgränserna i rehabiliteringskedjan. Det är mycket viktigt att rehabiliteringens roll i sjukförsäkringen stärks. Det är viktigt att den som är i rehabilitering får en chans att komma tillbaka till ordinarie jobb om möjligheter till det finns. Dagens sena rehabiliteringsinitiativ

liksom utförsäkringar under pågående rehabilitering har motverkat det.

22.1.3 Utökade möjligheter att få rehabiliteringsersättning för utbildning

Utredningens bedömning: *Det ska utöver de typer av utbildningar som kan bedrivnas inom ramen för dagens rehabiliteringsersättning även vara möjligt att studera på yrkeshögskoleutbildningar och andra eftergymnasiala utbildningar. Den maximala tid som rehabiliteringsersättning kan beviljas för studier ska vara 44 veckor. Utbildningen ska vidare kunna slutföras inom de 44 veckorna för att den försäkrade ska ha rätt till rehabiliteringsersättning.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag som innebär utökade möjligheter att få rehabiliteringsersättning för utbildning.

22.1.4 Rehabiliteringsersättningens särskilda bidrag ska ersättas av rehabiliteringsbidrag.

Utredningens bedömning: *Samma nödvändiga merkostnader som enligt nuvarande regelverk kan ersättas genom det särskilda bidraget bör kunna ersättas genom rehabiliteringsbidraget. Begränsningar om att kostnader behöver överstiga 300 kronor bör tas bort.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

22.1.5 Handläggnings- och beslutsprocessen vid rehabiliteringsersättning

Utredningens förslag: *Den befintliga lagregleringen om att Försäkringskassan i samråd med den försäkrade ska se till att den försäkrades behov av rehabilitering snarast klarläggs kompletteras med krav på att den försäkrades rehabiliteringsbehov ska vara klarlagt senast dag 60 i sjukperioden, om det inte är uppenbart obehövt. Bedöms den försäkrade inte ha behov av rehabilitering vid klarläggandet senast dag 60 ska det fortlöpande under den fortsatta sjukperioden följas upp om ett sådant behov uppstår.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag om att den befintliga lagregleringen om att Försäkringskassan i samråd med den försäkrade ska se till att den försäkrades behov av rehabilitering snarast klarläggs kompletteras med krav på att den försäkrades

rehabiliteringsbehov ska vara klarlagt senast dag 60 i sjukperioden, om det inte är uppenbart obehövt.

Många som är i behov av rehabilitering erbjuds aldrig det. Att införa ett tydligt krav på att behovet av rehabilitering ska klarläggas senast dag 60 tror vi kan bidra till att nödvändig rehabilitering kan komma i gång tidigare. Samtidigt vill vi betona vikten av god kunskap om individens diagnos, problematik och fungerande rehabilitering, så att insatser av olika orsaker inte riskerar att förvärra ett mående. Det behövs ett tryggt regelverk med flexibilitet kring människors olikheter och olika behov av insatser. För exempelvis ME-patienter kan konventionell rehabilitering bli en insats som försämrar tillståndet och minskar arbetsförmågan. Läs mer i remissvar från Riksförbundet för ME-patienter.

22.2.1 Allmänt om preventionsersättning

Utredningens förslag: *Den nya förmånen preventionsersättning ska införas och ersätta förmånen sjukpenning i förebyggande syfte. Preventionsersättningen består av förmånerna preventionspenning och preventionsbidrag. Preventionspenning ska beviljas en försäkrad som gör inkomstförlust till följd av att han eller hon genomgår en förebyggande medicinsk eller arbetslivsinriktad åtgärd i syfte att förebygga sjukdom, att förkorta sjukdomstid eller helt eller delvis förhindra nedsatt arbetsförmåga till följd av sjukdom. Åtgärden ska vara nödvändig för att minst något av syftena ska kunna uppnås och olika typer av åtgärder kan kombineras. Nedsatt arbetsförmåga eller sjukdom ska däremot inte vara en förutsättning för att ersättningen ska kunna beviljas. Under den tid som den försäkrade genomgår sådan insats som ersätts med preventionspenning ska hans eller hennes sjukpenninggrundande inkomst vara skyddad mot sänkning.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Vi tror att det generellt är i rätt inriktning att satsa på förebyggande åtgärder. Vi är övertygade om att det kan bidra till minskade sjukskrivningstal inom våra medlemsgrupper.

22.2.2 Preventionsersättning ska kunna beviljas för medicinsk behandling i förebyggande syfte

Utredningens förslag: *Preventionsersättning ska kunna beviljas vid förebyggande medicinsk behandling eller rehabilitering.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

22.2.3 Preventionsersättning ska kunna beviljas för arbetslivsinriktade insatser i förebyggande syfte

Utredningens förslag: *En försäkrad som genomgår förebyggande insatser av arbetslivsinriktad karaktär ska kunna beviljas preventionspenning för den inkomstförlust som uppkommer till följd av att han eller hon måste avstå från förvärsarbete. Gränsdragningen för vilka åtgärder av arbetslivsinriktad natur som kan ge rätt till preventionsersättning avgörs av arbetsgivarens förebyggande arbetsmiljöansvar enligt arbetsmiljölagen, Arbetsmiljöverkets föreskrifter eller annan författning. Åtgärder som faller innanför arbetsmiljöansvaret ska inte kunna ersättas med preventionsersättning.*

Utredningens bedömning: *Utbildning bör kunna utgöra en arbetslivsinriktad åtgärd även i förebyggande syfte. Utbildning som åtgärd bör inte begränsas till de fall där åtgärder kan medföra högre arbetsförmåga, utan även möjligheten till nödvändig omställning bör beaktas.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget.

22.2.5 Preventionspenningens koppling till rehabiliteringskedjan

Utredningens förslag: *En sjukperiod enligt rehabiliteringskedjan ska inte anses ha påbörjats under period då endast preventionsersättning utbetalas. Under tid som den försäkrade genomgår en förebyggande åtgärd som ersätts med preventionspenning ska således inte dagar i rehabiliteringskedjan räknas.*

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget och välkomnar att det görs tydligt att förebyggande åtgärder som ersätts med preventionspenning inte ska innebära att en sjukperiod enligt rehabiliteringskedjan ska anses ha påbörjats.

22.2.7 Preventionsbidrag

Utredningens förslag: *Den försäkrade ska ha rätt till ersättning för sådana nödvändiga merkostnader som uppkommer till följd av insatser som berättigar till preventionspenning. Sådana merkostnader ska ersättas genom den nya förmånen preventionsbidrag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela närmare föreskrifter om sådant bidrag.*

Utredningens bedömning: *Motsvarande merkostnader som i dag kan ersättas genom rehabiliteringsersättningens särskilda bidrag bör ersättas*

genom preventionsbidrag, med tillägget att även motsvarande merkostnader för förebyggande medicinsk behandling och rehabilitering bör ersättas.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget. Vi vill också framhålla betydelsen av att sådana merkostnader också ska kunna utbetalas i förskott.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

A handwritten signature in blue ink that reads "Elisabeth Wallenius". The signature is written in a cursive style.

Elisabeth Wallenius
Ordförande